

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Quæstio Prima. Quid sit scientia habitualis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

quo quaritur, an hæc propositio DEUS est, sit per se nota? Propositio igitur per se nota definitur à Scoto sic: *Propositio per se nota est illa, quæ ex terminis propriis, qui sunt aliquid ejus, ut sunt ejus, habet evidentem veritatem*, talis propositio est hæc: Idem non potest simul esse, & non esse, item totum est majus sua parte. Ad propositionem autem per se notam tres requiruntur conditiones. Prima est, quod circa propositionem per se notam impossibile sit mentiri, id est errare, nam cum ex terminis sit nota, non potest aliquis circa illam errare. Secunda, quod propositio per se nota non sit demonstrabilis, & licet quandoq; demonstretur, hoc tamen non petat ex natura sua. Tertia, quod ex terminis sit nota, qui termini debent distinctè concipi & ob hanc causam hæc propositio DEUS est, viatoribus non est per se nota, quia illi termini non distinctè à viatoribus concipiuntur, Varro Propositionem per se notam divisit in per se notam actu, & per se noscibilem, sed malè, quia non requiritur ad propositionem per se notam, ut actu cognoscatur, sed solum ut sit cognoscibilis: Malè etiam D. Thomas divisit propositionem per se notam ex natura sua, quæ non est per se nota nobis, & illam quæ ex natura sua est per se nota, & nota nobis, nam omnis propositio per se nota, cujus termini distinctè concipiuntur, est nota ex natura sua & nota nobis: Malè deniq; Thomista dicunt propositionem per se notam, aliam esse per se notam sapientibus, aliam per se notam minus sapientibus, quia de ratione propositionis per se nota est, ut sit nota omnibus distinctè terminos talis propositionis concipientibus, sed hæc pro nunc sufficiant de propositione per se nota.

Quares, Quid sit certitudo & evidentia? B. certitudinem esse firmam adhesionem intellectus alicui propositioni, ita ut excludat omnem formidinem de opposito. Evidentia est quasi videntia, seu visio objecti, est adhesionem intellectus alicui propositioni, quæ non modò dubitationem & formidinem excludit, verum etiam habet adjunctam claritatem, quæ intellectum determinat ad assentiendum. Hinc patet utriusq; distinctio, nam certitudo in actibus fidei reperitur summè certis, non tamen sunt evidentes, sed obscuro. Utraq; est triplex: Videlicet moralis, Physica, & Metaphysica; Moralitatis est illa, quæ licet Physicè possit admittere formidinem de opposito, prudenter tamen haberi non potest, quia non sine temeritate oppositum judicaretur, verbi gratiâ, affirmant jure merito sex octòve prudentes regulares, & probatæ vitæ viri se vidisse aliquam rem, illam faciunt moralitèr certam, & evidentè, quia sine temeritate judicari non potest, illos homines ad pejurandum convenisse. Physica est illa, vi cujus objectum ita proponitur, ut naturalitèr non possit non ita se habere, licet supernaturalitèr alio modo contingere non repugnet, hujusmodi est actus, quo ego judico substantiam existere, quia video accidentia, quæ sine subiecto naturalitèr conservari nequeunt, licet supernaturalitèr absq; illis existere valeant. Metaphysica est illa, quæ objectum ita concludit, ut de potentia absoluta DEI non possit alitèr se habere, ac per cognitionem representantur; hujusmodi habent hæc principia evidentiam: Omne totum est majus sua parte, & quodlibet est, vel non est, & omnes illæ propositiones, quæ ex istis principiis desumuntur.

VII. *Explicatur certitudo & evidentia.*

DISPUTATIO V. DE EFFECTU DEMONSTRATIONIS.

Disputatione precedenti egi de demonstratione secundum se, nunc agam de ejus effectu, qui est scientia, nam Aristoteles dixit, eam esse orationem facientem scire. Scientia autem velut effectus demonstrationis, duplex est, habitualis nempe, & actualis, scientia habitualis, nihil aliud est, quam qualitas quadam relicta ex frequentibus actibus scientia actualis, faciliatans intellectum ad alios similes actus sequentes, & inest, licet actu aliquis non syllogizet; actualis verò est ipsa cognitio, quæ aliquid actu scitur, & nunquam inest intellectum, nisi actu syllogizanti. Sit igitur

QUÆSTIO I.

Quid sit Scientia habitualis?

I. **Experientia** constat, in quolibet ex frequenti exercitio quorundam actuum inveniri quandam facilitatem, & promptitudinem ad similes actus iterum eliciendos, quæ facilitas à Philosophis habitus appellatur. De quo quaeritur hic, an in nobis ex scientia actualis actibus aliquis detur, & quid sit? ad quod

II. **DICO I.** Datur in nobis scientia habitualis naturalis, qui habitus nihil aliud sunt, quam quedam qualitates de prima specie qualitatibus difficulter mobiles, disponentes subjectum non ad simpliciter, sed ad

facilitèr, & promptè, delectabiliterq; operandum ex frequentatione actuum acquisita in potentis anima. Hæc est communis & Scoti 4. d. 6. q. 1. quod autem sit qualitas patet, quia cum sit aliquo modo activa, non potest ad aliud accidentis generis reduci: &

Probatur Conclusio quoad primam partem: Experientiâ etenim videmus homines usu acquirere facilitatem quandam agendi, quam prius non habebant; ergò aliquam formam de novo habent. Et quoad reliquas partes etiam patet, & clarius in Antimasticis ubi ex professo agam de habitibus. Sed in Contra. Argitur

Arguitur. In potentiis externis per frequens exercitium producitur quaedam facilitas, sed haec facilitas non est habitus, quia in potentiis non admittuntur habitus, sed solum impedimentorum amotiones; ergo à paritate licet per actus frequentatos in intellectu reperitur facilitas quaedam, haec non erit habitus, sed solummodo impedimentorum remotio. Ad hoc argumentum respondet Pontius, negando paritatem, & disparitatem assignat, quia in potentiis externis multa sunt impedimenta, quae ut potentia faciliter operetur, necessariò tolli debent, in intellectu autem non sunt assignabilia talia impedimenta, sed haec responsio non sufficit, in intellectu enim quoque impedimenta sunt, cur post primum actum non tam facile assentior, quam post secundum, & ista videntur ignorantia esse, oppositi errores, & opinioniones pertinaces &c. Respondent ergo alii aliter, negando consequentiam, & ejus paritatem, quia ideò dicunt ipsi, in potentiis externis habitus non ponuntur, sed solum impedimentorum ablatio, & remotio, quia cum habitus sint qualitates, non est assignabilis ratio & causa, à qua tales qualitates in manu producerentur, verbi gratià, impedimentum, quod est in manu Citharadi ad citò movendum digitos, amovetur per remotionem istius impedimenti per frequens exercitium, & nulla in manu producitur qualitas, quia non potest assignari causa, qua eam produceret, non enim producit talem qualitatem plectrum, nec frequens chordarum tactus, ad Deum autem frustra & hac necessitate recurritur, nec est assignabile subiectum, in quo talis qualitas subiecta eretur, secus autem est discurrendum de intellectu, cum causa talium habituum sit assignabilis, nempe frequens exercitium, nempe actus frequentati. Fator hanc solutionem bonam esse, si negetur, quòd in potentiis externis dentur habitus, verum tamen, quia hoc videtur esse contra manifestam experientiam, quare videtur mihi potius fatendum, nos nescire causam determinatam, quae producat illum habitum, non esse tamen nullam, quam contrariari experientiae, & ideò breviter respondeo, negando minorem, plura in Physica. Sed

Instatur Visus, quia est potentia naturalis, non indiget habitu ad videndum, sed intellectus est potentia naturalis; ergo non indiget habitu. R. negando ma. præcisè, sed ideò visum non indigere habitu, quia talis potentia naturalis est distincta ab intellectu.

Urgetur. Haec nulla est disparitas; ergo nulla solutio. R. negando ant. disparitas etenim est, quia visus objectum debet sibi appropinquatum aeq; perfectè, prima, secunda ac tertia videt vice, nec ullam facilitatem per plures actus videndi acquirit, intellectus verò licet objectum debetè propositum sibi perfectè videat prima vice, experientia tamen constat, quòd si frequentius in idem objectum tendat, facilitatem quandam acquirere, quam non acquirit visus, & hoc modo respondent omnes, qui supra secundam dederunt solutionem, & disparitatem de membris externis, & intellectu.

F. Amandi Hermann Logica.

ut proinde non modicè mirer, quòd propter experientiam fateantur dari in intellectu, non verò in visu, quia in ipso non experitur aliqua facilitas, cum ergò in membris ita manifesta reperitur facilitas, qui negare audebunt, quòd non sit etiam in ipsis habitus.

Dico 2. Habitus intellectualis non consistit in specie intelligibili relicta ab actu, vel ab objecto & potentia simul in intellectu. Est Scoti supra cit. & in 2. d. 3. q. 10. n. 11. Contra Rodericum & pleurosque antiquiores Thomistas, qui omnem habitum intellectualem in sensu explicato negant, & illud, quod nos vocamus habitus, vocant species objectorum.

Probatur Conclusio primò:

Dantur in nobis habitus supernaturales fidei, spei, & charitatis; ergo etiam naturales, ant. est certum. Probatur conseq. Quia ideò illi dantur, ut adjuvent potentiam ad operandum, cum hoc tamen discrimine, quòd supernaturales necessariò requirantur ad actus supernaturales, ita ut sine ipsis saltem de potentia ordinaria non possit potentia supernaturaliter operari, naturales verò non sic, sed ad expeditius tantum operandum necessarii sint, ergò.

Dices: Licet certum sit in nobis infundi fidem, spem, & charitatem, ut est de fide ex Trid. Sess. 6. non est tamen certum, quòd consistant in habitu. Sed Contra Doctissimi & gravissimi viri & Authores tenent esse de fide, quòd consistant in habitu, ut videre est apud Coning, & Scholasticos passim agentes de virtutibus supernaturalibus. Et Dato gratis, quòd non sit de fide, adèd tamen certum est, ut oppositum asserere sit temerarium.

Probatur Conclusio secundò:

Species intelligibilis tam perfectè acquiritur unico actu, quam pluribus, ut experientia patet, sed habitus non acquiritur, tam perfectè unico actu, quam pluribus; ergo species intelligibilis non est habitus, verbi gratià, est certa & minor manifesta, quia habitus est facilitas ad operandum, quae facilitas non uno actu, sed pluribus comparari debet.

Probatur tertio. Habitus producitur ab artibus, & per consequens non est saltem ante primos, species autem acquiritur ante actus in potentia etiam primos, cum sint causa actuum.

Quartò. Species requiritur in potentia absolute ad agendum, habitus autem non nisi ad faciliter operandum; ergo habitus non est species.

Quintò. Manent species in nobis quando non manent habitus, ut videre est in illis, qui nunc tenent aliquam sententiam, & per multos actus acquirunt habitum, & facilitatem ad eliciendos alios actus circa id objectum, postea tamen rationibus moventibus aliis mutant sententiam, & acquirunt habitum contrarium priori per contrarios actus, qui habitus destruit priorem, & tamen tunc manent species priores, tum quia possunt recordari prioris sententiae, tum quia species non habent contrarium

R r rium

IV. Habitus intellectualis non est species intelligibilis.

V.

VI.

rium, species enim albedinis non destruit speciem nigredinis.

Sextò deniq; In voluntate dantur multi habitus amoris, & odii, & tamen in voluntate nullæ sunt species intelligibiles, ergò. Sed in contra.

VII.

Arguitur. Habitus ponitur in intellectu, ut intellectum determinet ad eliciendum actum, sed per species intelligibiles sufficienter determinatur ad hoc; ergò superfluum habitus. R. negando ma. habitus enim non idè est, ut intellectum determinet, sed idè ut promptè faciliusq; eliciat actum, intellectus enim aliquando determinatur ab ipso objecto, aliquando à voluntate imperante non minùs, quàm à specie intelligibili, & nullus tamen dicitur voluntatem & objectum esse habitus, ergò.

Instatur. Fides, spes, & charitas habitus sunt, & tamen non faciunt promptè, & promptè operari; ergò malè dicitur, quod habitus faciat promptè operari; quòd sint habitus patet ex dictis, quòd non faciunt promptè operari. Probatur: Quia hæreticus hodie conversus non promptè credit, imò nec natus catholicus, ut patet. R. fidem, spem, & charitatem esse habitus supernaturales, qui non faciunt promptè, sed meritorie operari, naturales autem faciunt tantum facilius operari, & hic non est sermo de supernaturalibus, sed naturalibus.

Urgetur. Omnis facilitas habitus potest refundi in species impressas, quia si species ab initio sit remissa, intellectus patitur difficultatem in discurrendo, & si postea fiat intentia per alias species relictas ex variis actibus de subjecto, tunc intellectus nullam sentit difficultatem in operando, & illi gradus speciei non sunt simpliciter necessarii ad operandum, sed ad facilius operandum; ergò cum tunc objectum appareat clarum, quia illæ plures species trahunt intellectum ad operandum circa tale objectum; ergò non est opus habitu. R. ex hoc tantum haberi, aliquam facilitatem intellectus posse refundi in species, non tamen omnem.

VIII.

Dices: Scotus 2. d. 3. q. 10. dicit, non esse congruum ponere habitum in intellectu angelico, quia ipsius intellectus est determinatus per speciem, quia habitus specie objecti, objectum est ipsi clarum prout est in se; ergò præter species claras, non est ponendus aliquis habitus distinctus in intellectu. R. Scotum tantum velle dicere hoc supposito, quòd intellectus sit satis habituatus ad omnes actus suos de se.

QUÆSTIO II.

Utrum detur habitus principiorum, & quomodo distinguatur a scientifico?

1

Aristoteles hic cap. 8. de principiis sic loquitur: *illa autem in unoquoq; genere esse dico, quæ fieri nequeunt, ut esse demonstrantur.* Id est, quòd illud, quod est principium, non potest demonstrari à priori, quando est propositio immediata, vel saltem hoc non exigit, non verò quòd non possit, ut dixi supra de propositione

per se nota. Notandum ergò principia esse duplicia, universalialia, & particularia, seu propria; universalialia sunt, quæ ad multas scientias acquirendas inferunt, talia sunt, quolibet est, vel non est, si equalia ab equalibus demas, equalia remanent totum est majus suâ parte &c. particularia sunt, quæ unicuiq; scientiæ sunt propria, quale est illud in Logica, omnis syllogismus debet constare tribus propositionibus, in Phisica omne constans materia & forma est corruptibile. Circa titulum questionis autem quadruplex est sententia, prima dicit nullum in nobis dari habitum principiorum, tam universalium, quàm particularium ab ipso intellectu distinctum. Ita Durandus, Scotus &c. Secunda admittit principiorum habitus, sed negat eos nostris actibus acquiri, sed dicit primo instanti creationis nostris animis infundi, ita D. Thomas 1. p. q. 83. art. 2. ubi vocat habitus principiorum naturales, prout naturale distinguitur à libro, & contingente, & clarius in 3. d. 23. q. 1. art. 2. ad primum, ubi sic dicit: Sicut naturalis habitus datur in creatione, ita infusus in reparatione. Tertia dicit dari habitum principiorum, sed particularium tantum, non verò universalium. Quarta deniq; asserit dari habitum principiorum tam universalium, quàm particularium, qui nostris quoq; actibus acquiruntur. Ita Scotus 3. d. 8. q. 12. n. 6. & d. 35. n. 2. Cum quo nunc

Dico 1. Datur in nobis habitus principiorum tam universalium, quàm particularium. Ita Scotus loco cit. & in 2. d. 39. q. 2. n. 4. quem sequitur Tartaretus, Lichetus, qui etiam asserunt eos augeri nostris actibus. Probatur utraq; pars simul: Experienciâ constat, intellectum ex frequenti exercitio acquirere facilitatem assentiendo his principiis, sed talis facilitas non est aliud, quàm habitus acquisitus per frequentes actus, ut patet in aliis habitibus; ergò vel nullus datur habitus, vel datur habitus principiorum. Probatur consequentia: Quia idè à posteriori colligimus, dari habitum scientiæ, quia experimur, nos post multos actus facilius præbere assensum conclusioni, quàm ante, sed idem currit in principiis, nam dum primò illa apprehendimus, non statim illis cum tanta facilitate assentimus, etsi talia principia sunt propositiones per se notæ, sicut post multos actus, ut patet in rustico, qui non statim assentit cum omni facilitate huic propositioni, totum est majus suâ parte, sed cum aliqua difficultate, postea autem per frequentes actus gignitur aliqua facilitas, quæ habitus cum omni promptitudine assentit istis principiis, cum quæ non assentiebatur ante; Adverte tamen me non dicere, quòd iis non possit quis assentiri sine habitu, sed dico, quòd non possit cum tanta facilitate sine habitu, cum quanta potest cum habitu.

Dico 2. Habitum principiorum non sunt nobis congeniti; sed per actus nostros acquisiti. Ita Aristoteles 6. Eth. 3. & 6. ubi dicit: habitus principiorum fuisse intellectui superadditos; & Probatur Conclusio ratione: Si habitus essent nobis congeniti, essent omnibus à partate, sed non sunt congeniti omnibus; ergò nulli, major patet, quia quod est à natura, nulli denegatur, minor etiam patet in his, qui acquiruntur.